

«ПЕДАГОГІКА – МОЄ ЖИТТЯ»: ТАК ДУМАВ, ДІЯВ І ЖИВ ІВАН ЗЯЗЮН,

ЩО І ЗАСВІДЧИВ СВОЇМ ПІДПИСОМ І.А.ЗЯЗЮН

Іван Андрійович Зязюн, дійсний член НАПН України, фундатор нового напрямку педагогічної науки й засновник наукової школи з проблем педагогічної майстерності – цього року вишано-вуємо його 80-річчя від дня народження (1938–2014)!

ДО ВИТОКІВ УСПІШНОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

З приємністю **Микола Миколайович Солдатенко**, провідний н. с. відділу теорії і практики педагогічної освіти ім. І. Зязюна ІПОЮД НАПН України, згадує той час, коли він, тодішній начальник відділу педагогічних інститутів Міністерства освіти, вивчав, як на практиці реалізується експериментальна програма «Учитель» (школа – педвуз – школа), котра увійшла як складова частина до всесоюзної програми «Учитель радянської школи» і республіканської «Підготовка вчителя у вищій педагогічній школі».

Досліджувалася професійна діяльність та адаптація до неї молодих спеціалістів, випускників Полтавського та інших сусідніх педагогічних інститутів. «Відразу зазначу, – говорить **Микола Солдатенко**, – що випускники Полтавського педінституту за **15 чинниками з 18** мали кращу підготовку, ніж їхні колеги з інших вузів та випускники Полтавського – попередніх років, адже студентам останнього випуску читався експериментальний курс «*Основи педагогічної майстерності*», розроблений викладачами кафедри під керівництвом **І.А.Зязюна**. Значна частина молодих учителів відзначила, що курс «*Основи педагогічної майстерності*» дав їм більше ніж курси педагогіки та історії педагогіки».

Укладач **Ольга ВИГОВСЬКА**.

ТВОРЧИЙ ЗДОБУТОК:

і сьогодні вартій ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ

Дослідження проблеми педагогічної майстерності як особистісно орієнтованого курсу професійної підготовки вчителя **Іван Андрійович Зязюн** розпочав, працюючи у **1975-1990 роках** ректором Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка.

Основні положення теорії й технології педагогічної майстерності втілені в підручнику «*Педагогічна майстерність*», який має п'ять видань (**1987 р.** – тираж **30000 примірників**, **1989 р.** – тираж **188500 примірників**, **1997 р.** – тираж **15000 примірників**, **2004 р.** – тираж **15000 примірників**, **2008 р.** – тираж **5000 примірників**) і *перекладений* іноземними мовами, зокрема, польською (Mistrzostwo pedagogiczne / I.A. Zjaziun, L.W/ Kramuszcenko, I.A. Kriwonos [etc.]; pod redakcja I.A. Zjaziuna; tum. L. Zjaziun, F. Szlosek. – Warszawa; Radom, 225. – 252 s.) та російською (Основы педагогического мастерства: учеб. пособие. – М.: Просвещение, 1989. – 302 с.).

Праці Івана Зязюна присвячено розкриттю ідеалів В. О. Сухомлинського, понять краси педагогічної дії, вихованню естетичної культури школярів, педагогіці добра тощо.

Під його керівництвом розроблено варіативну навчальну програму з дисципліни «*Основи педагогічної майстерності*», розраховану на **108 год.**, **90 год.**, **72 год.** та **54 год.** (**2009 р.**), а також програму факультативного курсу «*Юний педагог*» загальним обсягом **144 год.** (**2011 р.**).

МАСШТАБИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Багатолітнє впровадження положень теорії педагогічної майстерності сприяло:

- введенню дисципліни «*Основи педагогічної майстерності*» до змісту навчальних планів вишів як нормативної;
- опрацюванню Концепції багаторівневої педагогічної освіти в Україні (у співавторстві з академіком **В.П. Андрущенко**);
- відкриттю у вищих педагогічних навчальних закладах кафедр педагогічної майстерності не лише України, а й інших держав Європи та США, створенню **26 центрів** педагогічної майстерності на базі як вищих, так і середніх загальноосвітніх навчальних закладів України;
- утворенню у 1993 р. в ПООД НАПН України лабораторії (з 2000 р. – відділу) теорії та історії педагогічної майстерності;
- залученню до дослідження різних аспектів цієї проблеми інших наукових підрозділів ПООД НАПН України, зокрема відділів педагогічної естетики та етики, виховних систем у педагогічній освіті, порівняльної професійної педагогіки, інноваційних педагогічних технологій, педагогічної психології і психології праці.

ПРЕДСТАВЛЕНИЙ ДОРОБОК – це результат понад **30-річної** праці авторського колективу щодо обґрунтування педагогічної майстерності як нового напрямку педагогічної науки, розробки наукової теорії педагогічної майстерності, а також педагогічної технології та навчально-методичного забезпечення її реалізації у процесі професійної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів та підвищення кваліфікації педагогів навчальних закладів різних типів і рівнів акредитації.

Зазначене давало підстави рекомендувати ці матеріали на здобуття Державної премії України в галузі освіти, про що й писав наш журнал 2012 року, але за життя І. А. Зязюна – не судилося!

У листопаді 1986 року колегія Міністерства освіти розглянула питання про хід експерименту з підготовки учителів у Полтавському педінституті і схвалила досвід полтавчан. Пізніше цей досвід був запроваджений за наказом Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти Радянського Союзу в усіх ВНЗ, а курс «*Основи педагогічної майстерності*» викладався як обов'язковий у всіх **201 педінститутах** країни.

Теорія педагогічної майстерності, автором якої став керівник авторського колективу академік **І.А. Зязюн**, не має аналогів у світі. Її інноваційність, педагогічна ефективність та вагомість результатів упровадження зумовили швидке поширення педаго-

гічної майстерності у вітчизняній і зарубіжній педагогічній освіті (*Японія, Польща, Росія, Білорусь та інші країни*).

У **26 Центрах педагогічної майстерності**, які були експериментальними базами Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих, робота здійснювалася завдяки ініціативі, теоретичній підтримці та персональній участі академіка **І.А. Зязюна**.

Що найбільше хвилювало Івана Андрійовича Зязюна?

Іван Андрійович був надзвичайно стурбованим тим, що «*виросло вже декілька поколінь, повністю відчужених від української духовності і, більше того, вони перестали знати і шанувати українську історію, звичаї, мораль свого народу, бо національні традиції зникли зі способу життя, зі шкільної освіти і виховання*».

А на завершення прийміть від Івана Андрійовича Зязюна афоризми як спонуку до дії:

- Безталанних педагогів немає. Не подобається педагог за певними якостями – вчись у нього не повторювати його помилки. Працюй постійно над собою – це чи найважливіша ознака таланту, а отже й педагогічних досягнень.

- У педагогічній дії є два рівнозначні суб'єкти за змістовною сутністю – Людина і Людина. Вони мають створювати один одному відчуття спокою, рівноваги, благополуччя, щастя. Як це зробити знає перед усім педагог. Навчити своєю Поведінкою, своїм Статусом, своїми Знаннями, Своєю Людяністю, своєю Свободою, своєю Любов'ю, Щастям, своїм Талантом.

- Я Богові завжди дякую за те, що він обрав мене це Добро генерувати і кореспондувати. Я робив і продовжую робити Добро – моє основне і єдине багатство на цій грішній і жорстокій Землі. Годі трагедій! Україна і її народ Божим велінням давно вже заслуговують на Щастя.

- Раніше у неперспективних селах будувалися школи, медичні заклади,

житлові будинки. Люди поверталися в село з міст... .

• Вчитель – основоположна сила соціального відтворення – культурного, економічного, політичного. Без нього унеможлиблюється соціальний поступ, будь-які досягнення держави і народу. Він є безпосередньою продуктивною силою.

• Основне питання для сучасної освіти – підготовка вчителя у ВНЗ. Має бути вже з першого курсу шкільна практика, організована на науковій основі, де слід розвивати природні педагогічні дані кожного вчителя. Не буде цього – ніколи не буде талановитого вчителя в школі.

• М.П. Гузик прекрасно каже: якщо є любов і шана до дитини, то дуже швидко можна неталановитих дітей залучити до саморозвитку, до пізнання, самовдосконалення. Але для цього треба багато «мати вчителя у своїй душі» (ще в більшій мірі це стосується директора школи).

Редакційне блиц-інтерв'ю аспірантів і докторантів Івана Андрійовича засвідчило, що дбаючи про створення наукової школи, про виховання плеяди науковців, педагогів, **Іван Андрійович** кожному в різних життєвих, професійних, наукових ситуаціях сказав добре слово, підтримав, допоміг, порадив, заперечив, попередив, посварив, дав перспективу творчості.

Тож редакційна Рада нашого журналу, членом якої був **Іван Андрійович** з моменту його заснування, **редакційний колектив** мали змогу неодноразово дякувати йому за те, що Він був в Україні, що Він працював у найпріоритетнішій галузі країни й реально сприяв освіті відбутися такою.

Іван Андрійович Зязюн був невтомним трудівником, фанатично відданим педагогіці, добротворцем, українським Учителем і вченим.

Згадуючи Івана Андрійовича сьогодні, дякуємо долі, що він був разом з нами на життєвій дорозі, за все зроблене ним і розумом, і серцем, і руками для всіх нас!

Основні дати життя і діяльності І.А. ЗЯЗЮНА

3 березня 1938 р.	Народився в с. Пашківка Ніжинського району Чернігівської області в сім'ї колгоспників. Батьки – Зязюн Андрій Володимирович (1913–1992) та Зязюн Варвара Микитівна (1918–2006).
1952 р.	Закінчив Пашківську семирічну школу з відмінними успіхами.
1952–1955 рр.	Навчання в Галицькій (нині Крутівська) середній школі.
1955–1956 рр.	Завідувач будинку культури у с. Пашківка.
Серпень 1956 – липень 1959 рр.	Навчання і робота вихователем у гірничо-промисловому училищі № 5 у м. Свердловську Луганської обл.
Січень 1958 р.	Одержав посвідчення кадрового шахтаря–прохідника шахтного треку. Перша професія.
Липень 1959 – вересень 1959 рр.	Заступник директора з культурно-масової роботи гірничо-промислової школи № 72 м. Володарки Свердловського р-ну Луганської обл.
Вересень 1959 – червень 1964 рр.	Навчання у Київському університеті імені Т.Г. Шевченка на історико-філософському факультеті.
1966 – 1968 рр.	Аспірант кафедри філософії Київського університету імені Т.Г. Шевченка.
1968 р.	Захистив кандидатську дисертацію «Особливості становлення і розвитку естетичного сприймання людини». Присуджено науковий ступінь кандидата філософських наук.
Лютий 1970 – лютий 1971 рр.	Завідувач лабораторії творчих процесів Театру опери і балету імені Т.Г. Шевченка (м. Київ).
Лютий 1971 – березень 1975 рр.	Старший викладач, доцент кафедри філософії Київського театрального інституту імені І. Карпенка-Карого.
Березень 1975 – вересень 1990 рр.	Ректор Полтавського педагогічного інституту імені В.Г. Короленка. Створено наукову школу педагогічної майстерності І. Зязюна.
1977 р.	Захистив докторську дисертацію «Формування і сфери вияву естетичного досвіду людини». Присуджено науковий ступінь доктора філософських наук.
1981–1987 рр.	Нагороджений орденом «Дружби народів», медаллою Антона Макаренка, орденом Трудового Червоного Прапора, медаллою «Ветеран праці».
1988 р.	Отримав почесне звання «Заслужений працівник вищої школи УРСР».
1989 р.	Дійсний член Академії педагогічних наук СРСР.
Вересень 1990 – травень 1992 рр.	Міністр Міністерства народної освіти України. На цю посаду його призначено з серпня 1990 року відповідно до постанови Верховної Ради УРСР.
Грудень 1992 р.	Дійсний член Академії педагогічних наук України (НАПН), з грудня 1995 р. – член її Президії.
3 грудня 1993 по серпень 2014 рр.	Директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (до лютого 2007 р. – Інститут педагогіки і психології професійної освіти).
Лютий 1998 р. – жовтень 2011 р.	У 1998 році Американським біографічним інститутом обраний «Людиною року». Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, орденом «За заслуги» II ступеня, орденом «За заслуги» I ступеня, Золотою медаллою Спілки вчителів Польщі, Срібною медаллою «Василь Зеньковський», Нагрудними знаками «Антон Макаренка», «Костянтин Ушинський», Лауреат премії Антона Макаренка.
Грудень 2011 р.	Кращий освітянин року, Лауреат відзнаки «Засвіти вогонь».
Серпень 2014 р.	Помер. Похований в своєму рідному селі Пашківка.
Березень 2017 р.	Відтепер вулиця, на якій мешкав І. А. Зязюн, названа на його честь, а сам будинок став меморіальним музеєм-садибою академіка І. А. Зязюна.